

Vedecká konferencia *Vizuálne pramene a ich využitie pri štúdiu dejín miest a mestskej krajiny*

V dňoch 8. – 9. októbra 2025 v Martine zorganizoval Slovenský historický ústav Matice slovenskej vedeckú konferenciu s medzinárodnou účasťou *Vizuálne pramene a ich využitie pri štúdiu dejín miest a mestskej krajiny*. Spoluorganizátormi podujatia boli Slovenská národná knižnica (v jej priestoroch sa konferencia uskutočnila), Katedra histórie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovenská historická spoločnosť pri SAV a Historický ústav SAV. Cieľom konferencie bolo poukázať a vysvetliť možnosti využitia a interpretovania vizuálnych prameňov pre urbánne dejiny, čím sa myslia veduty, obrazy, plány, mapy, fotografie, filmové záznamy a podobne. Potreba zorganizovať konferenciu s touto témou pramenila z toho, že hoci mestá zohrali v dejinách Slovenska mimoriadne dôležitú úlohu (navyše v Uhorsku bolo územie Slovenska jeho najurbanizovanejšou časťou) a naše múzeá, archívy, galérie i knižnice disponujú veľmi bohatým materiálom tohto druhu, naša historiografia sa témou vizuálnych prameňov na podobnej konferencii komplexne nezaoberala. Pálčivosť tejto témy sa ukázala v teoretickej i praktickej rovine.

Dvojdnový konferenčný program tvorili dve desiatky prednášajúcich z domova i zo zahraničia (ČR), ktorí vo svojich erudovaných príspevkoch predstavili pestrú paletu vizuálnych prameňov a poukázali na bohatstvo i častokrát nezastupiteľný význam ich využitia. Podujatie bolo interdisciplinárne, keďže na ňom okrem historikov vystúpili aj umenovedci, archivári, sociológovia, galeristi, knihovedci, pamiatkari, múzejníci i odborníci na pedagogiku. Priestorový a časový záber i poňatie jednotlivých príspevkov boli široké. Analyzované boli ranonovoveké veduty z územia Slovenska i Českej republiky, hlavne Bratislavy, Kremnice, stredoslovenských banských a spišských miest. Najmladšie boli prezentované fotografie z 20. storočia, resp. zo súčasnosti. Z geografického hľadiska zahŕňali predovšetkým vyobrazenia slovenských, resp. stredoeurópskych miest, no podnetné boli aj ukážky z Balkánu a Apeninského polostrova. Vo viacerých príspevkoch prednášajúci prezentovali iba určitý prvok mestskej krajiny alebo špecifický typ budov (školské, technické) tak, ako boli v minulosti zachytené do rôznych prameňov vizuálnej povahy. Tento typ prameňov sa ukázal byť vhodným aj na pedagogické účely, kde poskytuje širokú interpretačnú škálu pre učiteľov i žiakov. V tejto súvislosti sa ukázala skutočne aktuálnou otázka vizuálnej gramotnosti, schopnosti analyzovať a vyhodnocovať široké spektrum obrazových prameňov k mestským dejinám. Inšpiratívne boli príspevky zamerané na kategorizáciu a prezentáciu vizuálnych prameňov, zhodnotenie zobrazení miest ako mimoriadne, ba priam nenahraditeľne užitočných pri rekonštrukcii mestskej krajiny i sociálnych vzťahov v nej. Viacero príspevkov sa venovalo skúmaniu obrazov mesta ako prezentovania istého mentálneho konštruktú, predstavy a ideálu, resp. posolstva, ktoré treba dešifrovať. Na záver prvého konferenčného dňa vedenie Slovenskej národnej knižnice účastníkom umožnilo absolvovať exkurziu vo svojej budove a navštíviť Študovňu

starých a vzácných tlačí spojenú s prednáškou o najatraktívnejších uchovávaných zbierkových predmetoch.

Súhrnný čistý prednáškový čas dosiahol takmer osem a pol hodiny a konferenciu okrem aktívnych vystupujúcich navštívilo viac ako osemdesiat hostí. Po jednotlivých konferenčných blokoch prebiehala plodná diskusia, pričom jej účastníci vysoko ocenili možnosť vzájomnej výmeny doterajších poznatkov a interpretačných východísk. Z tohto hľadiska išlo v rámci slovenskej urbánnej historiografie nepochybne o prelomovú udalosť a Matici slovenskej patrí veľká vďaka za výraznú podporu podujatia. Napokon, treba vysloviť vďaka za výborné konferenčné zázemie, ktoré Slovenská národná knižnica poskytla i za pomoc jej pracovníkom. No hlavná vďaka patrí kolegyniam H. Bellákovej a Z. Kyzekovej z Archívu Matice slovenskej, ktoré pomáhali pri praktickej organizácii počas celého podujatia. Ďalšou dobrou správou je to, že z odovzdaných konferenčných príspevkov sa chystá i publikačný výstup, ktorý čitateľov určite zaujme po informačnej a hlavne obrazovej stránke.

Michal Bada